ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ - Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Τεύχος 172, Μάιος 2010

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Η οικονομική κρίση βαθαίνει στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αποτέλεσμα, εκτός των άλλων, να χαθούν 8,5 εκατ. θέσεις εργασίας στην Ε.Ε. τη διετία 2009-2010, σε αντίθεση με τα 9,5 εκατ. θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν την περίοδο 2006-2008. Μπροστά σ' αυτές τις δυσμενείς εξελίξεις για τον κόσμο της μισθωτής εργασίας, απουσιάζει παντελώς στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα ευρωπαϊκό σχέδιο ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας. Το κάθε κράτος-μέλος εφαρμόζει, στο πλαίσιο των κριτηρίων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, μία περιοριστική πολιτική δημοσιονομικής - εισοδηματικής πειθαρχίας, απορύθμισης των εργασιακών σχέσεων και του συστήματος κοινωνικής προστασίας, με άμεσα και απτά αποτελέσματα. Η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, σε αυτό το τεύχος, δημοσιεύει άρθρα σχετικά με την οικονομική κρίση, καθώς επίσης και άρθρο σχετικά με τα δίκτυα ως εργαλεία ολοκληρωμένης παρέμβασης των συνδικάτων. Τέλος, η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ παρουσιάζει τις δραστηριότητες του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ το τελευταίο διάστημα.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ • ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Γιάννης Παναγόπουλος
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Σάββας Ρομπόλης, Γιάννης Κουζής, Πέτρος Λινάρδος - Ρυλμόν, Βασίλης Παπαδόγαμβρος
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: Σάββας Ρομπόλης
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ: Γ. Κολλιάς, Δ. Κατσορίδας
ΓΡΑΦΕΙΑ: Ιουλιανού 24 Αθήνα, Τηλ: 210 8202247, Fax: 210 8202202
ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΑ: www.inegsee.gr • **ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ:** vpetrak@inegsee.gr
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ: ΚΑΜΠΥΛΗ, Αντιγόνης 60, Τηλ: 210 5156820, Fax: 210 5156811

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ, ΚΡΙΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΚΡΙΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

Του Σάββα Γ. Ρομπόλη
Καθ. Παντείου Πανεπιστημίου
Επιστ. Δ/ντή ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

1. Η διεθνής και Ευρωπαϊκή Οικονομική κρίση

Η οικονομική κρίση βαθαίνει στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αποτέλεσμα, εκτός των άλλων, να χαθούν 8,5 εκατ. θέσεις εργασίας στην Ε.Ε. τη διετία 2009-2010, σε αντίθεση με τα 9,5 εκατ. θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν την περίοδο 2006-2008.

Μπροστά σ' αυτές τις δυσμενείς εξελίξεις για τον κόσμο της μισθωτής εργασίας, απουσιάζει παντελώς στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα σχέδιο ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας. Το κάθε κράτος-μέλος εφαρμόζει, στο πλαίσιο των κριτηρίων του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, μία περιοριστική πολιτική δημοσιονομικής - εισοδηματικής πειθαρχίας, απορύθμισης των εργασιακών σχέσεων και του συστήματος κοινωνικής προστασίας, με άμεσα και απτά αποτελέσματα:

α) την πραγματική μείωση των εισοδημάτων, η οποία επιφέρει μείωση της ζήτησης, επιδεινώνοντας έτσι τις συνθήκες ύφεσης της ευρωπαϊκής οικονομίας, β) την αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης των μισθωτών και των συνταξιούχων (στην Ελλάδα το 2007 59% των αποδοχών αντιστοιχούσε σε φόρους πάσης φύσεως και ασφαλιστικές εισφορές, από 57% που ήταν το 2005), γ) την αμφισβήτηση και υπονόμευση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, δ) την σημαντική αύξηση της ανεργίας και την σοβαρή χρηματοδοτική αποδυνάμωση της κοινωνικής ασφάλισης (στην Ελλάδα η επίσημη ανεργία τον Νοέμβριο του 2009 ήταν 10,6% ή 532.000 άτομα από 7,8% τον Νοέμβριο του 2008, ενώ η πραγματική ανεργία είναι 16,5% και 825.000 άτομα.

Είναι φανερό ότι οι πολιτικές αυτές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας προσδοκούν την σταθεροποίηση της ευρωπαϊκής οικονομίας με μείωση των μισθών και των εισοδημάτων, καθώς και με απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων και αποδόμηση του

συστήματος κοινωνικής προστασίας, με καταμέτωπη επίθεση όχι μόνο στα εργασιακά και κοινωνικά δικαιώματα αλλά και στους αρμούς των οργανωμένων Ευρωπαϊκών κοινωνιών που ως ένα βαθμό εξασφαλίζουν την κοινωνική συνοχή. Το αποτέλεσμα είναι ο κοινωνικός κατακερματισμός, η αβεβαιότητα και η συρρίκνωση των προσδοκιών.

2. Η Οικονομική κρίση και ύφεση στην ελληνική οικονομία

Η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας σήμερα χαρακτηρίζεται ως αρκετά σοβαρή, με την έννοια ότι εκτός του υπερβολικού δημόσιου ελλείμματος και δημόσιου χρέους πλήττεται και από την έντονη ανισοκατανομή του εισοδήματος, την υψηλή ανεργία και την τεχνολογική και καινοτομική κατάρρευση της παραγωγικής βάσης. Επομένως, η οδός διάσωσης προϋποθέτει συνεκτικές, συγκεντρωμένες και στοχοθετημένες παρεμβάσεις βραχυπρόθεσμου και μεσο-μακροπρόθεσμου χαρακτήρα, προκειμένου κατά την περίοδο 2010-2015 να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις αποκατάστασης των προαναφερόμενων διαρθρωτικών ανισορροπιών. Το δυσάρεστο σ' αυτή την αναγκαιότητα είναι ότι η έμπρακτη στήριξη της ελληνικής οικονομίας από την Ε.Ε., μονεταριστικής κατά κύριο λόγο έμπνευσης, κινείται στην κατεύθυνση της αυστηρής δημοσιονομικής πειθαρχίας για τον έλεγχο και την μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων, με αποτέλεσμα η παντελής έλλειψη αναδιανεμητικών και αναπτυξιακών στοιχείων να παρατείνει τις συνθήκες οικονομικής κρίσης και ύφεσης της ελληνικής οικονομίας κατά τα επόμενα χρόνια και να δημιουργήσει, τόσο όρους στασιμοπληθωρισμού όσο και όρους κραχ στην αγορά εργασίας με την αύξηση της ανεργίας.

Μία τέτοια προοπτική θα στερηθεί της αντοχής της ελληνικής κοινωνίας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για την διάβρωση της κοινωνικής συνοχής. Παράλληλα, μία τέτοια προοπτική προσδίδει στην Ελλάδα τον ρόλο του ενός «κύβου» του πάζλ που συγκροτεί το ευρωπαϊκό εργαστήρι του κοινωνικού πειράματος της πλήρους αποδόμησης του κοινωνικού κράτους στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Η Ε.Ε. στον τομέα αυτό είναι φανερό ότι έχει επιλέξει στην σφαίρα της επίσημης οικονομίας την στρατηγική μίμησης του κοινωνικού κράτους και του προτύπου εργασιακών σχέσεων των ΗΠΑ και στο επίπεδο των κοινωνικών και εργασιακών δικαιωμάτων που επικρατούν στην σφαίρα της «μαύρης εργασίας» έχει επιλέξει την στρατηγική μίμησης της Κίνας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η αποτυχία της εφαρμοζόμενης οικονομικής πολιτικής, τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα, να βελτιώσει το επίπεδο ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας διαμέσου της μείωσης του μοναδιαίου κόστους εργασίας, των ιδιωτικοποιήσεων, της ενίσχυσης της κερδοφορίας του επιχειρηματικού τομέα, της διεύρυνσης της ευελιξίας των εργασιακών σχέσεων, της δημοσιονομικής πειθαρχίας με κύριο μέσο την πραγματική μείωση των κοινωνικών δαπανών και της απορρύθμισης του συστήματος κοινωνικής προστασίας, θα έπρεπε να είχε οδηγήσει τις εργοδοτικές οργανώσεις που υποστήριξαν αυτή την κατεύθυνση και αυτό το μείγμα της οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, σε αναθεώρηση των απόψεών τους και σε αλλαγή των πολιτικών τους.

Παράλληλα, αξίζει ιδιαίτερης αναφοράς το γεγονός ότι η εφαρμοζόμενη οικονομική πολιτική οδήγησε την ελληνική οικονομία και τους εργαζόμενους στην σημερινή δυσμενή κατάσταση, μετά από μία μακρά περίοδο (1994-2008) αναδιανομής και αύξησης του ΑΕΠ, κατά την οποία θα έπρεπε να μειωθούν τα δημόσια ελλείμματα και το δημόσιο χρέος. Αντ' αυτού, ιδιαίτερα την τελευταία δεκαετία, παρατηρείται μία μέση ετήσια αύξηση του δημοσίου ελλείμματος κατά 5 δις ευρώ και του δημόσιου χρέους κατά 6,2 δις ευρώ, χωρίς να έχει βελτιωθεί σημαντικά το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων, των συνταξιούχων και των ανέργων και να έχουν διευρυνθεί τα αναπτυξιακά αποθέματα της χώρας.

2.1. Από την οικονομική κρίση στην κρίση απασχόλησης

Η σημερινή διεθνής κρίση ξεκίνησε ως κρίση ενυπόθηκων δανείων υψηλού κινδύνου (χρηματοπιστωτική), μετεξελίχθηκε διεθνώς σε κρίση της πραγματικής οικονομίας (οικονομική κρίση και ύφεση) και εξελίσσεται σε κρίση απασχόλησης με την αρνητική τάση της ανεργίας η οποία διεθνώς αλλά και στην Ευρώπη και την χώρα μας θα φθάσει κατά το 2010 σε υψηλά επίπεδα.

Η παρατήρηση αυτή αναδεικνύει ένα **ιδιαίτερο χαρακτηριστικό** της πρόσφατης κρίσης, με την έννοια ότι ενώ στα επόμενα χρόνια (μετά το 2012) θα παρουσιάζεται ένας σταδιακός ρυθμός ανάκαμψης, εντούτοις αυτό θα συμβαίνει με την ύπαρξη υψηλού επιπέδου ανεργίας (άνεργη ανάκαμψη). Ακριβώς για αυτό τον λόγο προβλέπεται, από ορισμένους αναλυτές ότι η κρίση απασχόλησης κατά την φάση της ανάκαμψης θα δημιουργήσει διεθνώς συνθήκες κοινωνικής κρίσης, με αποτέλεσμα η κυκλική εξέλιξη της ανεργίας να καταστεί μεσο-μακροπρόθεσμη, με αρνητικές συνέπειες στην αγορά εργασίας, στην παραγωγή και στην κοινωνική συνοχή.

Μια τέτοια προοπτική **κρίσης της απασχόλησης** θα πλήξει ιδιαίτερα τους νέους (ες), τους ανειδίκευτους, τους μετανάστες και τους εργαζόμενους σε ευέλικτες και προσωρινές μορφές απασχόλησης, επιφυλάσσοντάς τους την ένταξη στην κατηγορία της μακροχρόνιας ανεργίας και της σταδιακής περιθωριοποίησης από το εργατικό δυναμικό, με αποτέλεσμα μακροχρόνια, εξαιτίας της απαξίωσης των ικανοτήτων και δεξιοτήτων τους, να μην αποτελούν ελκυστική επιλογή για τους εργοδότες.

Έτσι, με αυτά τα δεδομένα **θα απαιτηθούν αρκετά χρόνια** για να επανέλθει το επίπεδο της ανεργίας σ' αυτό πριν την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης (φθινόπωρο 2008). Για παράδειγμα, για τις ΗΠΑ προβλέπεται ότι μια τέτοια προοπτική θα επέλθει μετά το 2018, ενώ για την Ελλάδα προβλέπεται ότι το 2015 το επίπεδο της ανεργίας δεν θα είναι χαμηλότερο απ' αυτό του έτους 2008 (7,8%). Επιπλέον, κατά την περίοδο 2015 - 2020 η αύξηση της απασχόλησης προβλέπεται ότι θα κυμανθεί στα επίπεδα του 1,5% τον χρόνο, με αποτέλεσμα να επιβεβαιωθεί η πρόβλεψη ότι η ανάκαμψη της ελληνικής και ευρωπαϊκής οικονομίας θα συνυπάρχει με υψηλό ποσοστό ανεργίας.

Η ανάσχεση αυτής της προοπτικής κρίσης της απασχόλησης, σε βραχυχρόνιο επίπεδο, προϋποθέτει την άμεση ένταξη

των ανέργων στην απασχόληση, τόσο για την εξασφάλιση εισοδήματος, όσο και για τη διατήρηση των δεξιοτήτων τους που θα τους επιτρέψει μεσο-μακροπρόθεσμα να ενταχθούν σε πλέον καινοτομικές, παραγωγικές και τεχνολογικές θέσεις εργασίας όταν επιταχυνθεί η διαδικασία της ανάκαμψης.

Όμως κάτι τέτοιο για να συμβεί, απαιτείται **να αποσαφηνισθεί η κινητήρια δύναμη** της διεθνούς οικονομικής ανάκαμψης. Για παράδειγμα, κατά την περίοδο των τελευταίων δεκαετιών τον ρόλο αυτό έπαιζαν οι καταναλωτές της Αμερικής. Σήμερα, και στο άμεσο μέλλον φαίνεται ότι η Κίνα επενδύει κατά κύριο λόγο σε παιδεία και υποδομές, ενώ οι ΗΠΑ επενδύουν σε υψηλή τεχνολογία. Η Βραζιλία, η Ινδία και η Κίνα εκτιμάται (D.Straus - Kan, 2009), ότι δεν μπορούν να εξελιχθούν σε κινητήρια δύναμη της διεθνούς ανάκαμψης. Έτσι, φαίνεται ότι και στις σημερινές δυσμενείς διεθνείς οικονομικές συνθήκες **η ισχυροποίηση του δολαρίου** θα μπορούσε για μία ακόμη φορά να ενισχύσει την αγοραστική δύναμη των καταναλωτών στις ΗΠΑ, προκειμένου να κινητοποιήσουν τις προϋποθέσεις ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας. Όμως, μια τέτοια επιλογή ενίσχυσης του δολαρίου **δεν φαίνεται να προβληματίζει** την οικονομική πολιτική των ΗΠΑ γιατί θα αποδυναμώσει τις αμερικάνικες εξαγωγές προς όλο τον κόσμο. Επομένως, απαιτείται να βρεθούν νέοι θύλακες κινητήριας δύναμης της διεθνούς ανάκαμψης, προκειμένου να ανατραπούν οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης που τροφοδοτούν διεθνώς υψηλά ποσοστά ανεργίας.

Ειδικότερα για **την ευρωπαϊκή οικονομία** αποτελεί επιλογή πρώτης προτεραιότητας **η δημιουργία εσωτερικών προϋποθέσεων** ανάκαμψης αφού οι εξωτερικές προϋποθέσεις είναι περιορισμένες.

Πιο συγκεκριμένα, είναι αναγκαίο για την ανάκαμψη και την αποτροπή της κρίσης απασχόλησης, να αντικατασταθεί ριζικά το διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό πρότυπο ανάπτυξης της ευελιξίας της εργασίας (μικρο-επίπεδο), της ενίσχυσης της προσφοράς (μακρο-επίπεδο) και της ιδιωτικοποίησης και κεφαλαιοποίησης του κοινωνικού κράτους (κοινωνικό επίπεδο), από το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της ρύθμισης της εργασίας (μικρο-επίπεδο), της ενίσχυσης της καινοτομικής και παραγωγικής ανάπτυξης (μακρο-επίπεδο) και της ενδυνάμωσης της αναδιανομής του εισοδήματος και της αναδιανεμιτικότητας του κοινωνικού κράτους (κοινωνικό επίπεδο).

Στο πλαίσιο αυτό **του νέου αναπτυξιακού προτύπου**, η προτεραιότητα της οικονομικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης απαιτείται να επικεντρωθεί στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, με την αύξηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων και όχι με την διαχείριση της ανεργίας και την διευθέτηση των ανισορροπιών στην ελληνική αγορά εργασίας.

2.2. Από την οικονομική κρίση στην κρίση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης

Οι επιλογές δημοσιονομικής πειθαρχίας των κρατών - μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, επεκτείνονται εκ νέου και στις συνταξιοδοτικές τους πολιτικές, με τις παραμετρικές αλλαγές (αύξηση ορίων ηλι-

κίας συνταξιοδότησης, αλλαγή του τρόπου υπολογισμού των συντάξεων, διάρκεια εργάσιμου βίου, κλπ), προκειμένου να περιοριστούν οι δαπάνες συντάξεων και να εξοικονομηθούν πόροι για την κάλυψη των μακροχρόνιων ελλειμμάτων της κοινωνικής ασφάλισης. Έτσι, εκτός από την Ελλάδα, σε ορισμένες άλλες χώρες της ευρωζώνης που διέρχονται σε μικρό (Γαλλία, Βέλγιο, Αγγλία, Γερμανία) ή μεγάλο βαθμό (Ιρλανδία, Ισπανία, Πορτογαλία) περίοδο κρίσης δημοσίων ελλειμμάτων και δανεισμού, επαναλαμβάνονται αντίστοιχες πολιτικές παραμετρικού χαρακτήρα, που έλαβαν κατά την διάρκεια της περιόδου 1990-2008 και οδήγησαν στην μείωση των συντάξεων μέχρι και 20%, χωρίς παράλληλα, όπως προκύπτει εκ του αποτελέσματος, να αντιμετωπίσουν τα χρηματοδοτικά προβλήματα των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

Με άλλα λόγια, η δημοσιονομική πολιτική που ασκήθηκε στα κράτη - μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα κατά τα τελευταία είκοσι χρόνια, προσέφερε απαλλαγές στα υψηλά εισοδήματα και εξ' αυτού του γεγονότος κατέφευγε σε δανεισμό, χρεώνοντας έτσι τις μελλοντικές γενεές εργαζομένων για την αποπληρωμή του αυξημένου δημόσιου χρέους. Παράλληλα, περιορίζοντας τις δημόσιες και κοινωνικές δαπάνες, καταφεύγουν την ίδια περίοδο σε πολιτικές παραμετρικού χαρακτήρα που μειώνουν το επίπεδο των συντάξεων και επιδεινώνουν τους όρους και τις προϋποθέσεις χορήγησης τους.

Έτσι, οι εφαρμοζόμενες πολιτικές αποστέρησαν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης από νέους πόρους παρά την συρρίκνωση των κοινωνικών και συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων. Παράλληλα, η οικονομική κατάσταση των διανεμητικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης (Γαλλία, Βέλγιο, Γερμανία) έχει επηρεασθεί αρνητικά, εκτός των άλλων, και από την σημαντική αύξηση της ανεργίας, ενώ αυτή των κεφαλαιοποιητικών συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης (Ισλανδία, Σλοβακία, Αγγλία, Ιρλανδία) έχει επηρεασθεί αρνητικά από την σημαντική μείωση των τιμών των χρηματιστηριακών τίτλων στους οποίους είχαν επενδύσει κατά κύριο λόγο τις κινητές αξίες των περιουσιακών τους στοιχείων.

Το αποτέλεσμα αυτών των δυσμενών εξελίξεων είναι η αύξηση των εισφορών (Ισλανδία), η αλλαγή του κεφαλαιοποιητικού σε διανεμητικό σύστημα (Σλοβακία) και το πάγωμα της εθνικής σύνταξης (638 ευρώ το μήνα - Αγγλία) σε συνδυασμό με μείωση του κεφαλαιοποιητικού τμήματος της σύνταξης.

Στην Ελλάδα η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά την οικονομική κατάσταση της κοινωνικής ασφάλισης λόγω της αύξησης της ανεργίας (απώλεια ετήσιων εσόδων 3 δισ. ευρώ). Όμως, στην Ελλάδα, πολύ περισσότερο έχει επηρεάσει αρνητικά την μακροχρόνια οικονομική κατάσταση της κοινωνικής ασφάλισης η αύξηση της εισφοροδιαφυγής (8,3 δισ. ευρώ το 2009), η μη καταβολή των οφειλών του κράτους από το 1993 στα ασφαλιστικά ταμεία (12 δις. ευρώ) και η σταδιακή συρρίκνωση του κεφαλαιακού αποθέματος της κοινωνικής ασφάλισης.

Με βάση αυτά τα δεδομένα, οι κοινωνικο-ασφαλιστικές επιλογές στην Ελλάδα και σε άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προσανατολίζονται κυρίως στην αλλαγή του τρόπου υπολογισμού των συντάξεων, στην αύξηση του ορίου ηλι-

κίας συνταξιοδότησης, στην αύξηση του χρόνου παραμονής στην εργασία και στην προώθηση της εισαγωγής κεφαλαιοποιητικών στοιχείων στην κοινωνική ασφάλιση με την συρρίκνωση του διανεμητικού τμήματος των συντάξεων και την διεύρυνση (περιορισμός της τριμερούς χρηματοδότησης) του κεφαλαιοποιητικού τμήματος.

Όμως, η δομική αυτή αντίφαση των στόχων και του περιεχομένου των περιοριστικών αυτών μέτρων, σε σχέση με τις πραγματικές ανάγκες των ασφαλισμένων συνταξιούχων αλλά και των χρηματοδοτικών αναγκών του κοινωνικο-ασφαλιστικού συστήματος, εμπεριέχει, εκτός των άλλων και μακρο - κοινωνικό - οικονομικές διαστάσεις, αφού τόσο ο υπολογισμός των συντάξεων με βάση ολόκληρο τον εργάσιμο βίο, όσο και η αύξηση του χρόνου παραμονής στην εργασία, προϋποθέτουν από την πλευρά της οικονομικής και αναπτυξιακής πολιτικής συνεχή και σταθερή απασχόληση αλλά και δυναμική δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας.

Το ίδιο, η διεύρυνση των κεφαλαιοποιητικών στοιχείων στο συνταξιοδοτικό σύστημα, προϋποθέτει ασφαλή και υψηλή απόδοση από τις επιλογές αξιοποίησης των αποθεματικών των ασφαλιστικών ταμείων. Παράλληλα, η συνεχής αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης δημιουργεί συνθήκες διεύρυνσης της ανεργίας και επιδείνωσης του επιπέδου παραγωγικότητας των επιχειρήσεων και των οικονομιών από την συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού ηλικιωμένων εργαζομένων.

Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους και με δεδομένη την αρνητική εμπειρία από την εφαρμογή αντίστοιχων μέτρων στην Ευρωπαϊκή Ένωση τις προηγούμενες δεκαετίες, σε ορισμένα κράτη - μέλη, όπως και στην Ελλάδα, τίθεται πλέον με την μορφή του επείγοντος η αναγκαιότητα ανεύρεσης νέων πόρων, εκτός του Κρατικού Προϋπολογισμού (αύξηση αντικειμενικών αξιών δημόσιας και εκκλησιαστικής περιουσίας, τυχερά παιχνίδια, κερδοφορία τραπεζών και δημόσιων επιχειρήσεων, καζίνο κλπ.) για την ενίσχυση της χρηματοδότησης και την δημιουργία κεφαλαιακού αποθέματος του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης (ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, 2010).

3. Αντί επιλόγου

Μετά **την οικονομική κρίση** στην λειτουργία της διεθνούς, της ευρωπαϊκής και της ελληνικής οικονομίας πολλά πράγματα θα είναι διαφορετικά στο επίπεδο της ανάπτυξης, της απασχόλησης, του εισοδήματος, των τομέων και κλάδων παραγωγής, της τεχνολογίας, της μετανάστευσης, των κλιματικών αλλαγών και του περιβάλλοντος, της αγοράς εργασίας και των συλλογικών συμβάσεων εργασίας.

Όμως, αυτό που έχει σημασία είναι ότι αυτή **η μετά την κρίση διαφορετικότητα** θα πρέπει να σχεδιασθεί, οργανωθεί και λειτουργήσει στην πράξη με τέτοιο τρόπο ώστε να μην δημιουργεί στους εργαζόμενους και στην νεολαία συνθήκες αβεβαιότητας και ανασφάλειας αλλά να δημιουργεί συνθήκες βέβαιας και εξελισσόμενης δυναμικά οικονομικής και κοινωνικής προοπτικής για την ελληνική οικονομία, την αγορά εργασίας και το σύστημα κοινωνικής προστασίας, τα περιουσιακά στοιχεία (κινητά και ακίνητα) του οποίου επαρκούν

σήμερα για την χρηματοδότηση των παροχών ενός έτους.

Έτσι, εάν δεν απαντηθούν αναπτυξιακά και κοινωνικά αποτελεσματικά οι προκλήσεις αυτές, οι δύσκολες προοπτικές που βρίσκονται μπροστά μας θα επιδεινωθούν με την έξαρση της αντίφασης «μείωση των προσλήψεων - αύξηση των απολύσεων». Οι προβλέψεις ανάκαμψης της τάξης του 0,4% ή 0,5% αύξησης του ΑΕΠ το 2011 ή το 2012 δεν είναι ικανές και αναγκαίες για να επιλύσουν την προαναφερόμενη αντίφαση στην αγορά εργασίας. Η μόνη ικανή και αναγκαία συνθήκη επίλυσης της συγκεκριμένης συνθήκης είναι η νέα ανάπτυξη, η αναδιανομή του εισοδήματος και η μείωση του χρόνου εργασίας χωρίς μείωση των αποδοχών. Οι νέοι πόροι θα χρηματοδοτήσουν την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας γιατί **το πρόβλημα δεν είναι η έλλειψη αποταμίευσης αλλά η έλλειψη κατανάλωσης**, η οποία με την σειρά της θα κινητοποιήσει τις παραγωγικές δυνάμεις της χώρας. Έτσι μόνο θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας, θα παραχθεί και θα αναδιανεμηθεί δίκαια νέος πλούτος, θα εκσυγχρονιστεί τεχνολογικά η παραγωγή, θα απορροφηθεί σημαντικά η ανεργία, θα εξισορροπηθεί σημαντικά η λειτουργία της αγοράς εργασίας και θα εξαλειφθεί ο φαύλος κύκλος των δημοσιονομικών και αναπτυξιακών αδιεξόδων στην ελληνική οικονομία.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα πρέπει να συνειδητοποιήσουν ότι η ουσιαστική ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας θα επέλθει με την άσκηση δημόσιων πολιτικών αναδιανομής του εισοδήματος, ενίσχυσης της παραγωγικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων, δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας και αύξησης του εισοδήματος των νοικοκυριών.

Πιο συγκεκριμένα, στην κατεύθυνση αυτή απαιτείται να διεκδικήσουμε:

α) Εκπόνηση και υλοποίηση ενός ευρωπαϊκού σχεδίου ανάκαμψης της ευρωπαϊκής οικονομίας.

β) Υλοποίηση ειδικού τριτοετούς προγράμματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση με ειδικούς πόρους για την υποστήριξη της απασχόλησης και προστασία της ανεργίας.

γ) Δημιουργία συνθηκών βιώσιμης ανάπτυξης, κοινωνικής συνοχής και κοινωνικής αλληλεγγύης στην Ευρώπη.

δ) Προώθηση νέων πεδίων ενίσχυσης της οικονομικής δραστηριότητας στην Ευρώπη, με την αύξηση των επενδύσεων στην πράσινη οικονομία, στις επιχειρήσεις δημοσίου συμφέροντος, στην νέα τεχνολογία και την καινοτομία.

ε) Αποτελεσματική και ταχύτερη αξιοποίηση των πόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εφαρμογή αντίστροφης αναδιανομής του εισοδήματος προς όφελος των οικονομικών και κοινωνικών πολιτικών.

Από την άποψη αυτή, αποτελεί στόχο επείγουσας προτεραιότητας, η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της διεθνούς οικονομικής κρίσης στην ελληνική οικονομία (νέο μείγμα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής) και η δημιουργία συνθηκών δυναμικής προοπτικής της (νέο πρότυπο οικονομικής

και κοινωνικής ανάπτυξης), τα οποία λειτουργούντα ως οργανική ενότητα θα μεταμορφώσουν (ολοκληρωμένα συμπλέγματα δραστηριοτήτων) την ελληνική οικονομία σ' ένα οικονομικό και κοινωνικό σχηματισμό καινοτομικής, γνωσιολογικής και αλληλέγγυας προοπτικής, ο οποίος θα εξασφαλίζει την διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα, την ποιότητα των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και των εργασιακών και κοινωνικών συνθηκών παραγωγής τους, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού και διεθνούς ανταγωνιστικού περιβάλλοντος.

Στο πλαίσιο αυτό, οι νέες παραγωγικές συνθήκες παραγωγής και δίκαιης αναδιανομής του παραγόμενου πλούτου, θα αποτελέσουν την κινητήρια δύναμη χρηματοδοτικής ενίσχυσης του κοινωνικού κράτους, προκειμένου να ανταποκριθεί αξιοπρεπώς στις μελλοντικές του υποχρεώσεις.

Τα μέτρα λιτότητας που θα γνωρίσουν οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι την προσεχή τριετία θα επιδεινώσουν τουλάχιστον το βιοτικό τους επίπεδο κατά 30% και θα μειώσουν σημαντικά το επίπεδο ζήτησης και κατανάλωσης. Παράλληλα, η μη διαμόρφωση και υλοποίηση ενός νέου αναπτυξιακού προτύπου σε εθνικό και περιφερειακό - τοπικό επίπεδο, με κεντρικούς άξονες την επιχειρηματική αντί την επιδοτούμενη επιχειρηματικότητα, την εγκαθίδρυση ολοκληρωμένων συμπλεγμάτων δραστηριοτήτων (clusters) και την διαρθρωτική ανταγωνιστικότητα, θα συμβάλλουν στην παραπέρα επιδείνωση της τεχνολογικής-παραγωγικής βάσης της χώρας και στην σημαντική αύξηση της ανεργίας με την περαιτέρω διάβρωση της κοινωνικής συνοχής.

ΤΑ ΔΙΚΤΥΑ ΩΣ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΤΩΝ

του Κώστα Δημουλά

Το τελευταίο χρονικό διάστημα πληθαίνουν όλο και περισσότερο οι απόψεις για την ανάγκη δικτύωσης των συνδικάτων ώστε να ενισχυθεί η παρεμβατική τους ικανότητα. Πρόκειται για μία άποψη που αντιγράφει τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη «νέα διακυβέρνηση» με δικτυακό τρόπο με σκοπό τη συνέργεια των δράσεων για την αντιμετώπιση προβλημάτων αποφεύγοντας την άμεση πολιτική δέσμευση. Η τελευταία προϋποθέτει τη διάθεση πόρων και την ανάληψη ευθυνών κάτι που η επικρατούσα ομάδα διεύθυνσης της Ε.Ε. δεν είναι διατιθέμενη να αναλάβει. Σε σύμπνοια με την απροθυμία ανάληψης ευθυνών για την αντιμετώπιση προβλημάτων, η δικτύωση προβάλλεται ως μέθοδος ενίσχυσης της παρεμβατικής ικανότητας των κυβερνήσεων χωρίς τη διάθεση πρόσθετων οικονομικών και θεσμικών πόρων προς τους πολίτες και τα θύματα των οξυμμένων οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων. Στο πλαίσιο της στενότητας των διαθέσιμων πόρων η δικτύωση για τα συνδικάτα προβάλλεται ως ένα εργαλείο ενίσχυσης της ικανότητας διείσδυσή στους στην κοινωνία, ικανού να αντιστρέψει την παρατηρούμενη τάση απομαζικοποίησή τους και τις επιπτώσεις της στη παρεμβατική τους ικανότητα.

Η ίδια η ιστορία δείχνει ότι τα κοινωνικά δίκτυα συγκροτούνται πάνω από όλα στη βάση της κοινής ζωής και ταυτότητας των εργαζομένων και το συνδικαλιστικό κίνημα στηρίχθηκε και στηρίζεται σε αυτή την κοινότητα της καθημερινής ζωής των εργαζομένων και των κοινωνικών προτύπων που τη συνοδεύουν και όχι σε ετερόκλητες και διφορούμενες αντιλήψεις συγκυριακών οργανωτικών σχημάτων. Επιπρόσθετα, η ιστορία της οργανωμένης συνδικαλιστικής δράσης όπως και η δράση οργανώσεων συλλογικής έκφρασης συμφερόντων έχει αναδείξει άλλα, περισσότερο, δοκιμασμένα και αποτελεσματικά εργαλεία παρέμβασης όπως είναι οι συμμαχίες και οι συνασπισμοί όπου θα ήταν ίσως χρήσιμο να επικεντρωθεί η προσπάθεια ενίσχυσης της ικανότητας των συνδικάτων να παρεμβαίνουν στο κοινωνικό και πολιτικό γίγνεσθαι.

Σύμφωνα με την υφιστάμενη βιβλιογραφία τα δίκτυα είναι σύνολα κόμβων που συνδέονται μεταξύ τους κατά τρόπο ασύμμετρο συγκροτώντας δομές επαφών, ανταλλαγής πληροφοριών, καλλιέργειας εμπιστοσύνης και αξιοποίησης πόρων. Μ' αυτή την έννοια, τα δίκτυα χαρακτηρίζονται κυρίως από την ανοιχτή σχέση με το περιβάλλον τους και το είδος των επαφών

που συνδέουν τους κόμβους μεταξύ τους. Δηλαδή ένας κόμβος ενδέχεται να συνδέεται άμεσα ή έμμεσα με κάποιον άλλο κόμβο ή να συνδέεται περισσότερο σθεναρά με κάποιους κόμβους ενώ με άλλους κόμβους οι επαφές είναι ασθενέστερες. Τα δίκτυα, γενικά, χαρακτηρίζονται από ιδιαίτερα χαλαρές διασυνδέσεις στις οποίες το βασικό χαρακτηριστικό είναι η απουσία ή ελάχιστη παρουσία της ηγεσίας (αποτελεί συστατικό στοιχείο της κάθε οργάνωσης) και ελάχιστη δυνατή δέσμευση στην κοινή λήψη αποφάσεων.

Τα κοινωνικά δίκτυα, τα δίκτυα επιχειρηματικών δραστηριοτήτων και τα δίκτυα πολιτικής ως κατηγορίες δικτύων που ενδιαφέρουν τα συνδικάτα, δεν εξαντλούνται στις τυπικές ιεραρχικές σχέσεις και συνδέονται κυρίως με τις προσωπικές επαφές και τους ρόλους που αναλαμβάνουν τα στελέχη αυτών των οργανισμών που ενεργοποιούνται στα δίκτυα. Έτσι, πέρα από το τυπικό πλαίσιο των σχέσεων μεταξύ των μελών ενός δικτύου ιδιαίτερη σημασία έχουν οι άδηλες ή και άτυπες επαφές και σχέσεις.

Για παράδειγμα, ένα μέλος διοικητικού συμβουλίου αποτελεί ένα κόμβο επαφής με τον συγκεκριμένο οργανισμό τόσο για τον φορέα από τον οποίο έχει οριστεί όσο και για άλλους φορείς στους οποίους συμμετέχει ως εκπρόσωπος ή και ως μέλος (π.χ. ο συνδικαλιστής που είναι μέλος σε επιτροπή κατάρτισης, σε δημοτικό συμβούλιο, σε αθλητικό σύλλογο και στο εργατικό κέντρο μεταφέρει πληροφορίες και πόρους από τον ένα φορέα στον άλλο και ταυτόχρονα αξιοποιεί αυτές τις επαφές για συγκεκριμένους σκοπούς, χωρίς όμως να συγκροτεί, κατ' ανάγκη, συλλογικές συμμαχίες ή συνεργασίες για την προώθηση των συμφερόντων της συνδικαλιστικής οργάνωσης. Αυτό γίνεται, κυρίως, στη βάση των προσωπικών του εκτιμήσεων και της δυναμικής που το ίδιο το στέλεχος φέρει αναλαμβάνοντας, φαινομενικά, διαφορετικούς ρόλους ανάλογα με τη θέση του στις διαφορετικές οργανώσεις).

Στην πραγματικότητα, βέβαια, πρόκειται για το ίδιο άτομο, που δεν μπορεί να διαχωριστεί με τεχνητό τρόπο και ως εκ τούτου επιδιώκει την ανάδειξη διαφορετικών συμφερόντων από τον ένα φορέα στον άλλο που σε τελική ανάλυση είναι τα προσωπικά του συμφέροντα και όχι τα συλλογικά συμφέροντα της μίας ή της άλλης οργάνωσης ή επιτροπής. Κατ' αυτό τον τρόπο οι παρεμβάσεις των συλλογικών οργανώσεων γίνονται αντιληπτές ως ζήτημα ατομικής διαχείρισης αντί της συλλογικής δυναμικής.

Με ανάλογο τρόπο διαμορφώνονται και οι σχέσεις δικτύωσης μεταξύ των διαφορετικών οργανωτικών σχημάτων έκφρασης των συλλογικών συμφερόντων όπως είναι οι επιτροπές διαλόγου ή διαβούλευσης για συγκεκριμένα ζητήματα σε ένα μη ιεραρχικό και ασαφώς οριοθετημένο πλαίσιο όπου το βάρος που φέρει η άποψη της κάθε οργάνωσης είναι ρευστή και ακαθόριστης αξίας, μαζί με δεκάδες ή και εκατοντάδες απόψεις άλλων οργανώσεων ή και ατόμων ανεξάρτητα από το μέγεθος και την κοινωνική τους βαρύτητα. Αυτό συμβαίνει, κυρίως, στην ανοιχτή διαβούλευση και τα fora πολιτικής όπου όλοι θεωρητικά εκφράζουν ισότιμα τις απόψεις τους αλλά κανένας δεν έχει το καθήκον ή πολύ περισσότερο την ευθύνη συνάρθρωσης και εναρμόνισής τους σε ένα κοινά

αποδεκτό πρόγραμμα πολιτικής, ενώ η κάθε οργάνωση αντλεί πληροφορίες και ανταλλάσει υλικούς και άϋλους πόρους σε μία ιδιόμορφη ανταγωνιστική αγορά ιδεών και επαφών, όπου τον κρίσιμο ρόλο τον έχουν οι προσωπικές ικανότητες και ιδιότητες του ατόμου που εκπροσωπεί την οργάνωση.

Σ' αυτές τις διαδικασίες δεν υπάρχουν σαφείς κανόνες και αρχές δέσμευσης στις οποίες συμμορφώνονται όλα τα μέλη του δικτύου παρά στον ελάχιστο δυνατό βαθμό και γι' αυτό το λόγο τα δίκτυα θεωρούνται ως ιδιαίτερα ρευστά εργαλεία πολιτικής τα οποία θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την άσκηση των παρεμβάσεων πολιτικής. Εντούτοις, δεν είναι αυτές που θα δώσουν τον τόνο και θα παίξουν τον κύριο ρόλο για την επίτευξη των σκοπών των οργανώσεων συλλογικής έκφρασης συμφερόντων όπως είναι τα συνδικάτα.

Ο χαρακτήρας και οι λειτουργίες ενός δικτύου διαμορφώνονται από τις παρακάτω κυρίως παραμέτρους:

1. Η δομή του δικτύου (το είδος των κόμβων που διασυνδέονται, οι δεσμεύσεις τους προς τη μία ή την άλλη πλευρά, η πυκνότητα των κόμβων και των επαφών, αν είναι κεντρικοί ή περιφερειακοί κόμβοι, βαθμός εξουσιοδοτήσεων των μελών των κόμβων από τους φορείς τους, κάθετες και οριζόντιες διασυνδέσεις, κατανομές ρόλων και καθηκόντων, ατομικότητα και συλλογικότητα, κανόνες και αξίες που χαρακτηρίζουν τη λειτουργία των κόμβων).
2. Μέλη του δικτύου (ταυτότητες, κουλτούρα διοίκησης και συμμετοχής, συμμετοχή των μελών του δικτύου σε άλλα δίκτυα, θεσμικοί κανόνες λειτουργίας του δικτύου.
3. Είδος επαφών (συστηματικές, ευκαιριακές, συχνές, σπάνιες, τυπικές, χαλαρές).
4. Πόροι του δικτύου (φόρτος εργασίας των βασικών στελεχών των κύριων κόμβων του δικτύου, πηγές πληροφόρησης, συνέργιες, μείωση κόστους συναλλαγής, διευκόλυνση διαβούλευσης ή διαπραγμάτευσης, περιορισμός τριβών και επίλυσή τους, θεσμικοί κανόνες, εξουσιοδοτήσεις, προσόντα στελεχών).
5. Στρατηγική και δράσεις των κύριων κόμβων του δικτύου (σαφείς, συμπληρωματικές, συνεισφορά του κάθε μέλους, ανταγωνισμός και συμπληρωματικότητα δράσεων).

Επιπλέον, τα δίκτυα ενεργοποιούνται και αναπτύσσονται σε συγκεκριμένα περιβάλλοντα κάθε φορά, κάτι που σημαίνει ότι δύο δίκτυα όμοιου ή παρόμοιου χαρακτήρα ενδέχεται να ασκούν εντελώς διαφορετικές επιδράσεις επειδή το περιβάλλον στο οποίο ενεργοποιούνται είναι διαφορετικό από περιοχή σε περιοχή. Ως εκ τούτου όταν οι οργανώσεις συλλογικών συμφερόντων επιδιώκουν την ενίσχυση της παρουσίας τους στα δίκτυα, θα πρέπει να μελετήσουν το ιδιαίτερο περιβάλλον ενεργοποίησης των βασικών κόμβων του/των δικτύου/ων όπου συμμετέχουν με έμφαση σε κείνες τις αποκλίσεις που επιδρούν σε σημαντικό βαθμό στο τελικό αποτέλεσμα των δράσεων κινητοποίησης τους.

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει ότι η ενεργός συμμετοχή των συνδικάτων

και των μελών τους σε δίκτυα αποτελεί βασική προϋπόθεση για την άντληση πληροφοριών και την αξιοποίηση επαφών που συμβάλουν στην κατανόηση του περιβάλλοντος στο οποίο ενεργοποιούνται αλλά εξαιτίας του ρευστού, και από τη φύση των δικτύων, ανοιχτού χαρακτήρα τους, η μονόπλευρη επικέντρωση σ' αυτά ακυρώνει το ρόλο τους και μακροπρόθεσμα, την ίδια την οργανωτική τους βάση που έχει ως βασικό σκοπό την υπεράσπιση των συμφερόντων της μισθωτής εργασίας όχι γενικά αλλά όπως αυτή αποτυπώνεται στις ανάγκες των μελών τους και τις αποφάσεις των συνεδρίων τους.

Από αυτή την άποψη υπάρχουν άλλες περισσότερο αποτελεσματικές μορφές άσκησης της πολιτικής όπως είναι οι **συμμαχίες** με τις οποίες επιδιώκονται από κοινού στόχοι διαφορετικών οργανώσεων με σκοπό την ικανοποίηση κοινών ή συγκλινουσών αναγκών/συμφερόντων. Αυτού του είδους οι διασυνδέσεις αποτέλεσαν και συνεχίζουν να αποτελούν προνομιακό πεδίο παρέμβασης των συνδικαλιστικών οργανώσεων αφού οι ίδιες οι συνδικαλιστικές οργανώσεις αποτελούν το βασικό φορέα έκφρασης των συμφερόντων της εξαρτημένης εργασίας. Η εργασία αποτελεί το καθολικότερο στοιχείο συνένωσης και συνεργασίας των ατόμων καθώς αυτή συνδέεται με την επίτευξη των βασικών παραγωγικών και αναπαραγωγικών λειτουργιών της κάθε κοινωνίας και της μεγάλης πλειονότητας των ατόμων. Τα συνδικάτα μπορούν να έχουν ηγεμονικό ρόλο σε κοινωνικές και πολιτικές συμμαχίες με άλλες οργανώσεις υπεράσπισης συλλογικών συμφερόντων όπως είναι οι οργανώσεις καταναλωτών, οι οργανώσεις προάσπισης των κοινωνικών δικαιωμάτων, επιστημονικοί φορείς και φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης. Από τη στιγμή που η ίδια η ιστορία διδάσκει ότι με τις παραπάνω οργανώσεις είναι σχετικά «εύκολη» και περισσότερο αποτελεσματική η σύναψη συμμαχιών, η προώθηση δικτυώσεων με αυτούς υποσκάπτει την ίδια την δυνατότητα κοινωνικής και πολιτικής παρέμβασης των συνδικάτων.

Μία άλλη μορφή με την οποία οι οργανώσεις επιδιώκουν να παρέμβουν στις κοινωνικές διεργασίες είναι αυτή της **εταιρικής σχέσης** όπου σκοπός είναι η συγχώνευση των πόρων σε κοινή βάση για να δημιουργηθεί κάτι νέο από όλους τους εταίρους. Στις εταιρικές σχέσεις οι ηγεσίες των οργανώσεων που τις αποτελούν είναι αυτόνομες και επιδιώκουν την ομαδική λήψη αποφάσεων τόσο στο κεντρικό όσο και στα επιμέρους επίπεδα συνεργασίας. Άλλο χαρακτηριστικό των εταιρικών σχέσεων είναι η τυπική σύμβαση επικύρωσης και δέσμευσης της κάθε οργάνωσης στους κανόνες δράσης στο πλαίσιο της συγκεκριμένης εταιρικότητας.

Οι εταιρικές σχέσεις ως μέθοδος άσκησης της πολιτικής εφαρμόστηκαν κυρίως κατά τις δεκαετίες της μαζικής αποβιομηχάνισης του 1980 και 1990 και είχαν, κατά κανόνα, τοπικό χαρακτήρα. Στο πλαίσιο αυτών των προσπαθειών επιδιώκονταν η δημιουργία ενός κοινά αποδεκτού πλαισίου παρεμβάσεων μεταξύ της τοπικής αυτοδιοίκησης, των κοινωνικών συνομιλητών, του κράτους και άλλων κοινωνικών οργανώσεων ώστε να δημιουργηθούν συνθήκες ανάπτυξης ανταγωνιστικού τύπου για να γίνουν νέες επενδύσεις με σκοπό το ξεπέρασμα της κρίσης αναδιάρθρωσης που δημιουργούσε η αποβιομηχάνιση.

Στην Ελλάδα αυτή η μορφή παρέμβασης εμφανίστηκε ως επιδοτούμενη πολιτική από την Ε.Ε. αρχικά με την μορφή των Τοπικών Συμφώνων Απασχόλησης(ΤΣΑ) και κατόπιν ως Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις και ως Τοπικές Αναπτυξιακές Πρωτοβουλίες με τα γνωστά σε όλους πενιχρά αποτελέσματα, ενώ σήμερα ξαναεμφανίζονται ως Τοπικές Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις. Οι τοπικές εταιρικές σχέσεις αποτέλεσαν χρήσιμο εργαλείο πολιτικής σε αρκετές χώρες και εκεί όπου είχαν θετικά αποτελέσματα δεν επιβλήθηκαν από πάνω (Κεντρική κυβέρνηση) αλλά ήταν τοπική πρωτοβουλία και πρόταση πολιτικής για την από κοινού αντιμετώπιση μίας ανάγκης ενώ στην επιτυχία της συνεισέφεραν όλοι οι συντελεστές της εταιρικής σχέσης με τη διάθεση προσωπικού, οικονομικών ή και άϋλων ιδίων πόρων χωρίς να εξαρτώνται αποκλειστικά από τις κρατικές ή ευρωπαϊκές επιδοτήσεις. Επίσης, οι εταιρικές σχέσεις αναπτύχθηκαν σε μία εποχή υψηλής οικονομικής μεγέθυνσης όπου ήταν διαθέσιμοι άφθονοι αναπτυξιακοί πόροι και αυτές επικεντρώνονταν στη δημιουργία των κατάλληλων επενδυτικών συνθηκών ώστε να παρέχουν συγκριτικά πλεονεκτήματα έναντι των ανταγωνιστικών ευκαιριών επένδυσης των διαθέσιμων κεφαλαίων.

Οι εταιρικές σχέσεις θα μπορούσαν θεωρητικά να συμβάλουν στην αντιμετώπιση προβλημάτων αποβιομηχάνισης όταν αυτά επικεντρώνονται σε ορισμένες περιοχές που αποτελούν θύλακες κρίσης και όχι στις περιπτώσεις όπου η κρίση ή η ύφεση είναι εθνικής εμβέλειας και αγγίζει το σύνολο της οικονομίας, διότι αποτελούν εργαλεία πολιτικής στην τοπική κλίμακα και δεν απαντούν σε προβλήματα που τα αίτιά τους αναφέρονται στη μακροκλίμακα όπως συμβαίνει με την οικονομική κρίση και την ανεργία στη χώρα μας.

Το τέταρτο βασικό εργαλείο πολιτικής των οργανώσεων είναι ο **συνασπισμός** όπου οι διαφορετικές οργανώσεις συγκροτούν από κοινού μία τυπική συμμαχία δέσμευσης και διάθεσης κοινού προϋπολογισμού και κοινής ηγεσίας που η διάρκειά τους είναι τουλάχιστον μεσοπρόθεσμη, δηλαδή διαρκεί πάνω από 3 έτη. Οι συνασπισμοί εμφανίζονται κυρίως στα κόμματα και αποτελούν ένα αποτελεσματικό εργαλείο παρέμβασης με ελάχιστη παρουσία στο χώρο των συνδικάτων καθώς προϋποθέτουν υψηλό βαθμό ταύτισης των συμφερόντων των συνασπισμένων και κοινούς στόχους με, τουλάχιστον, μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Τυπικά παραδείγματα συνασπισμών με μακροπρόθεσμο ορίζοντα είναι ο ΟΗΕ και το ΝΑΤΟ.

Την υψηλότερη βαθμίδα στα εργαλεία πολιτικών παρεμβάσεων των οργανώσεων την καταλαμβάνουν οι **συμπράξεις** όπου οι ιδέες και οι αποφάσεις είναι ισότιμες και κοινές, η επικοινωνία ανεπτυγμένη σε υψηλό βαθμό, ηγεσία από κοινού συμφωνημένη και απολαμβάνει υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης από όλα τα μέλη της σύμπραξης. Σκοπός των συμπράξεων είναι το κτίσιμο ενός αλληλεξαρτώμενου συστήματος για την αντιμετώπιση προβλημάτων και την αξιοποίηση των ευκαιριών για την επίτευξη κοινών οραμάτων. Οι αποφάσεις των συμπράξεων διαμορφώνονται με συναίνεση και οι επαφές των οργανώσεων είναι τυπικές και με έγγραφες εκχωρήσεις. Οι συνδικαλιστικές οργανώσεις συμμετέχουν με συμπράξεις για την από κοινού προώθηση των κοινών τους σκοπών με

τις οργανώσεις των άλλων χωρών τόσο στο ευρωπαϊκό όσο και στο ευρύτερο διεθνές περιβάλλον. Οι συμπράξεις αποτελούν ένα ιδιαίτερα αποτελεσματικό εργαλείο πολιτικής παρέμβασης διότι συνδέονται με υψηλό βαθμό συντονισμού και συμπαράταξης των διαθέσιμων πόρων τους με τη βέλτιστη συνέργεια των δράσεών τους προς τον κοινό σκοπό προκαλώντας πολλαπλασιαστικές δυνατότητες παρέμβασης για την επίτευξη των κοινών σκοπών.

Συμπερασματικά, θα λέγαμε ότι ένα από τα βασικά διαθέσιμα εργαλεία ενίσχυσης της παρεμβατικής ικανότητας των συνδικάτων είναι αυτά που έχουν ιστορικά αναδειχθεί ως περισσότερο αποτελεσματικά και είναι οι συνασπισμοί και οι συμμαχίες. Ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης ή ύφεσης όπως είναι η τρέχουσα περίοδος οι συνασπισμοί και οι συμμαχίες για την προώθηση αιτημάτων και διεκδικήσεων αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους για την ανατροπή των αρνητικών συσχετισμών σε βάρος του κόσμου της εργασίας. Τα δίκτυα, παρά τη γοητεία που διαθέτουν ως όρος, συνοδεύονται από ιδιαίτερα ρευστή και χαλαρή παρεμβατική ικανότητα και μπορούν να επιδράσουν κυρίως ως «απόθεμα»συναίνεσης και συμπάθειας αλλά δεν οδηγούν σε στοιχισμένες και στοχευμένες παρεμβάσεις όπως απαιτεί η πολιτική κινητοποίηση και διαπραγμάτευση, παρά μόνο στο βαθμό που υποτάσσονται και εξυπηρετούν την ανάπτυξη κοινωνικών συμμαχιών και συνασπισμών υπεράσπισης των συμφερόντων των εργαζομένων.

Επίπεδο διασυνδέσεων μίας «κοινότητας»[1]

Επίπεδο	Σκοπός	Δομή	Διαδικασία
Δικτύωση 1	- Επικοινωνία για κοινή κατανόηση - Συμψηφισμός πληροφοριών - Δημιουργία βάσης υποστήριξης	- Μη ιεραρχική - Χαλαρή ευέλικτη διασύνδεση - Αόριστα προσδιορισμένοι ρόλοι - Η κοινοτική δράση είναι η κύρια επαφή μεταξύ των μελών του δικτύου	- Χαμηλό επίπεδο ηγεσίας - Ελάχιστη λήψη αποφάσεων - Λίγες συγκρούσεις - Άτυπη επικοινωνία
Συμμαχία 2	- (Συντονισμός) Συνταίριασμα αναγκών και παροχή πληροφοριών - Περιορισμός διπλής παροχής υπηρεσιών - Διασφάλιση της επίτευξης καθηκόντων - Αύξηση Συνεργασίας	- Κεντρικό σώμα ανθρώπων κόμβος επικοινωνίας. - Ημιεπίσημες επαφές - Ρόλοι κατά κάποιο τρόπο προσδιορισμένοι - Οι επαφές είναι συμβουλευτικές - Ομαδική ευρωστία/ χρηματική αύξηση	- Ηγεσία διευκόλυνσης - Σύνθετη λήψη αποφάσεων - Ορισμένες συγκρούσεις - Τυπική επικοινωνία με την κεντρική ομάδα
Εταιρική Σχέση 3	- Συντονισμός και «κοινό μοίρασμα» πόρων για την αντιμετώπιση κοινών θεμάτων - Συγχώνευση των πόρων σε κοινή βάση για να δημιουργηθεί κάτι νέο από κοινού.	- Κεντρικό σώμα ανθρώπων συνίσταται από διαμορφωτές αποφάσεων - Τυπικές επαφές - Προσδιορισμένοι ρόλοι - Οι ομάδες αναπτύσσουν νέους πόρους και κοινό προϋπολογισμό	- Αυτόνομες ηγεσίες αλλά η έμφαση είναι στα θέματα που απασχολούν τη σχέση. - Ομαδική λήψη αποφάσεων κεντρικά αλλά και στις επιμέρους ομάδες.
Συνασπισμός 4	- Μοίρασμα ιδεών και θέλησης για διάθεση πόρων από τα υφιστάμενα συστήματα - Ανάπτυξη δεσμεύσεων για τουλάχιστον 3 έτη	- Όλα τα μέλη συμμετέχουν στη λήψη των αποφάσεων - Οι ρόλοι και ο χρόνος είναι προσδιορισμένοι Οι επαφές είναι τυπικές με γραπτές συμφωνίες - Οι ομάδες αναπτύσσουν νέους πόρους και κοινό προϋπολογισμό	- Η επικοινωνία είναι τακτική και ξεκάθαρη - Κοινή ηγεσία - Τυπική λήψη αποφάσεων για όλα τα μέλη - Η επικοινωνία είναι προτεραιότητα και κοινή
Συνεργασία (Σύμπραξη)4 (Collaboration)	- Επίτευξη κοινών οραμάτων και αντίκτυπου αναφοράς. - Κτίσιμο αλληλεξαρτώμενου συστήματος για την αντιμετώπιση ζητημάτων και την αξιοποίηση ευκαιριών.	- Από κοινού διαμόρφωση των αποφάσεων με συναίνεση - Τυπικοί ρόλοι, χρόνοι και αξιολόγηση. - Οι επαφές είναι τυπικές και με έγγραφες εκχωρήσεις.	- Σημαντικός βαθμός ηγεσίας και υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης. - Οι ιδέες και οι αποφάσεις είναι ισότιμες και κοινές - Επικοινωνία ανεπτυγμένη σε υψηλό βαθμό.

1 Προσαρμογή από Cross Eil.J., Dickman El., Newman-Gonchar R., Fagan J., M., «Using Mixed-Method Design and Network Analysis to Measure Development of Interagency Collaboration", American Journal of Evaluation, Vol.30 No.3(2009), pp.310-329. Η έννοια της «κοινότητας»αναφέρεται σε μικρά ή μεγάλα σύνολα ατόμων που διαθέτουν κοινά χαρακτηριστικά μεταξύ τους με βάση τα οποία προσδιορίζεται η συλλογική τους ταυτότητα.

Ενδεικτική Βιβλιογραφία

Carrie R., Leana and Harry J. van Buren, "Organizational Social Capital and Employment Practices", The Academy of Management Review, Vol.24, No3(1999), pp. 538-555.

Cross Eil.J., Dickman El., Newman-Gonchar R., Fagan J., M., "Using Mixed-Method Design and Network Analysis to Measure Development of Interagency Collaboration", American Journal of Evaluation, Vol.30, No.3(2009), pp.310-329.

Gartel C.D., "Network approaches to social evaluation", Annual Review of Sociology, Vol.13(1987), pp. 49-66.

Gulati R., "Alliances and Networks", Strategic Management Journal, Vol.19, No 4(1998), pp.293-317.

Gulati R., Nohria N. Zaheer Ak., " Strategic Networks", Strategic Management Journal, Vol.21, No3 (2000), pp. 203-215.

Newman M.E., "The structure and function of complex networks", SIAM review, Vol.45, No2 (2003), pp167-256,.

Scholz J., Cheng-Lung Wang, "Cooptation or Transformation? Local Policy Networks and Federal Regulatoty Enforcment", American Journal of Political Science, Vol.50, No1(2006), pp. 81-97.

Wellman Barry, "Network Analysis: Some Basic Principles", Sociological Theory, Vol.1(1983) pp.155-200.

Δημουλάς Κ., Μιχαλοπούλου Κ., Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης, Αθήνα, ΙΝΕ/ΓΣΕΕ, 2008.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, First report on local development and employment initiatives. Lessons for territorial and local employment initiatives, Επίσημες εκδόσεις της Ε.Ε., Λουξεμβουργο, 1997b.

Δραστηριότητες ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

14. Απριλίου 2010

Ο Επιστημονικός Σύμβουλος του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, Γιάννης Κουζής, συμμετείχε στην ημερίδα που διοργάνωσε στην Αθήνα το Ίδρυμα Σταύρου Καλλέργη, με θέμα: «Εργασία: Πολιτισμός ή Βαρβαρότητα»; Το θέμα εισήγησης του εκπροσώπου του ΙΝΕ ήταν: «Η απορρύθμιση των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα και την Ευρώπη». Στο στρογγυλό τραπέζι όπου συζητήθηκαν τα συμπεράσματα της ημερίδας συμμετείχε και ο Επιστημονικός Διευθυντής του ΙΝΕ, Σάββας Ρομπόλης.

4-6 Μαΐου 2010

Συμμετοχή του Επιστημονικού Διευθυντή του ΙΝΕ, Καθηγητή Σάββα Ρομπόλη, στο συνέδριο που πραγματοποιήθηκε στη Μαδρίτη, από το Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης, το Ινστιτούτο Ισπανικών Συνδικάτων και το Ινστιτούτο Συνομοσπονδίας των Ευρωπαϊκών Συνδικάτων, με θέμα: «Οι επιπτώσεις της κρίσης στην αγορά εργασίας των Μεσογειακών χωρών της Ευρωζώνης.

13-14 Μαίου 2010

Συμμετοχή του Χρήστου Τριανταφύλλου Επιστημονικού Συμβούλου του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ στην διοργάνωση και υλοποίηση σεμιναρίου της Συνομοσπονδίας Εργατών Κύπρου (ΣΕΚ), στην Λευκωσία, με θέμα: «Φτώχεια, κοινωνική συνοχή και ένταξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων». Το θέμα της εισήγησής του ήταν «Φτώχεια και εισοδηματικές ανισότητες: Διαχρονική εξέλιξη και νέες προκλήσεις μετά την οικονομική κρίση»

14 Μαϊου 2010

Ο Επιστημονικός Συνεργάτης του ΙΝΕ, Δ. Κατσορίδας, συμμετείχε σε ημερίδα που διοργάνωσαν τα Αρχεία Νευρολογίας και Ψυχιατρικής του συλλόγου «Εγκέφαλος», στην Αθήνα, με θέμα: «Εργασία - Ανεργία και ψυχοκοινωνικές επιπτώσεις». Η εισήγηση, την οποία ανάπτυξε σε συνεργασία με τον Γ. Λεχουρίτη (ψυχολόγο), ήταν, «Οι κοινωνικές και ψυχολογικές επιπτώσεις της ανεργίας».

27 Μαΐου 2010

Το Εργατικό Κέντρο Ελευσίνας διοργάνωσε ημερίδα για το ασφαλιστικό με κεντρικό εισηγητή το Γιώργο Ρωμανιά, Επιστημονικό Σύμβουλο του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ.

27-28 Μαίου 2010

Συμμετοχή του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ (Χρ. Τριανταφύλλου) σε συνάντηση ομάδας εκπαιδευτών του Ευρωπαϊκού Συνδικαλιστικού Ινστιτούτου (ETUI) στην Λισσαβώνα, για την προετοιμασία της 3ης Εβδομάδας του Σεμιναριακού Κύκλου Ευρωπαϊκής Επιμόρφωσης: «Εκπαίδευση μελλοντικών ευρωπαϊκών συνδικαλιστικών στελεχών 2009 - 2010».

